

RIZIKOVÉ OBLASTI VYŘIZOVÁNÍ INTERNÍCH STÍŽNOSTÍ, PETIC A EXTERNÍCH STÍŽNOSTÍ obce Srch

Zpracoval:
Ing. Mgr. Oldřich Kužílek
Mgr. Vít Sochovský

Oživení, o. s., květen 2013

Přehled podkladů auditované oblasti

- nebyly předány žádné podklady – neexistuje předpis pro vyřizování stížností a petic, ani Pracovní řád
- nebyly předány žádné příklady vyřízení stížnosti

I. SOUHRN HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ

Seznam rizik v oblasti vyřizování stížností a interní kontroly

č.	Rizika
1	Minimální dostupnost a propagace systému stížností
2	Problematika sdělování identity podatelů stížnosti
3	Je nevhodné, pokud není zakotven prvek rychlého informování managementu úřadu o stížnostech a zjištěných poznacích
4	Je nevhodné, pokud systém není dobře uživatelsky pochopitelný
5	Je nevhodné, pokud se neřeší režim stížností směřujících na osobu, která je má vyřizovat
6	Je nevhodné, pokud se nezakotví specifická úprava pro případ stížností s korupčním prvkem
7	Je nevhodné, pokud chybí úprava vlastního řešení problémů vyplývajících z oprávněných stížností
8	Evidence stížností
9	Nedostatečné stanovení monitoringu a auditování systému stížností
10	Neexistující regulace procesu interního oznámení zaměstnancem úřadu
11	Neexistující evidence interních oznámení

Seznam doporučení ke snížení rizik

č.	Doporučení
1	Minimální dostupnost a propagace systému stížností
1.1	Systém stížností, jakmile bude formulován a zaveden, je nutno propagovat, zejména poskytnout klientům jasné informace nejen o možnosti podat stížnost, ale také o tom, jak se s ní bude nakládat.
2	Problematika sdělování identity podatelů stížnosti
2.1	V předpisu stanovit ochranu identity stěžovatele na základě aktivní žádosti, dotazu ze strany obce, nebo formou obligatorní ochrany.
3	Je nevhodné, pokud není zakotven prvek rychlého informování managementu úřadu o stížnostech a zjištěných poznacích
3.1	V Předpisu zakotvit povinnost vyřizujícího pracovníka informovat o poznacích z vyřizování stížnosti vedení města (starostu, zastupitelstvo).
4	Je nevhodné, pokud systém není dobře uživatelsky pochopitelný
4.1	Sestavit a na webu obce zveřejnit jednoduchý a srozumitelný návod, jak postupovat v případě stížnosti v různých typech situací.
4.2	Nabídnout jednoduchý elektronický formulář, některé funkce automatizovat (např. informování a příjmu stížnosti, případně o postupu vyřizování).
5	Je nevhodné, pokud se neřeší režim stížností směřujících na osobu, která je má vyřizovat
5.1	V předpisu zařadit také úpravu některých specifických aspektů vyřízení stížností v případě střetu zájmů.
6	Je nevhodné, pokud se nezakotví specifická úprava pro případ stížností s korupčním prvkem
6.1	Do předpisu zařadit také úpravu specifických aspektů vyřízení stížností

	s korupčním motivem.
7	Je nevhodné, pokud chybí úprava vlastního řešení problémů vyplývajících z oprávněných stížností
7.1	Do předpisu zařadit také úpravu postupu k nápravě zjištěných nedostatků.
8	Evidence stížností
8.1	Zavedení jednoduché elektronické evidence stížností
9	Nedostatečné stanovení monitoringu a auditování systému stížností
9.1	Pravidelně vyhodnocovat systému řešení stížností
10	Neexistující regulace procesu interního oznámení zaměstnancem úřadu
10.1	Vydat pracovní řád a implementovat do něj ustanovení týkající se interních oznamovacích mechanismů
11	Neexistující evidence interních oznámení
11.1	Ukotvit jednoduchou elektronickou evidenci interních oznámení v interních předpisech úřadu

II. ANALÝZA RIZIKOVÝCH OBLASTÍ

1. Vyřizování stížností a petic

Právní povinnosti

Petice

Pokud petice adresovaná obci směřuje do oblasti přenesené působnosti (tj. výkonu státní správy delegované územním samosprávným celkům), postupuje obec podle petičního zákona. Obec musí petici přijmout, i když věc nepatří do její působnosti. V tom případě ji do 5 dnů postoupí příslušnému orgánu a vyrozumí o tom podatele (§ 5 odst. 2). Jinak je dle ustanovení § 5 odst. 3 povinná ve lhůtě 30 dnů posoudit obsah petice a písemně odpovědět. Podrobná pravidla přijímání, projednávání a vyřizování petic stanoví orgán (obec) svým vnitřním předpisem, jehož vydání předpokládá § 7 petičního zákona (v případě obcí se jedná o pravidla pro vyřizování petic a stížností vydaná radou obce).

Jestliže petice směřuje do oblasti samostatné působnosti obce, postupuje obec podle ustanovení § 16 odst. 2 písm. f) zákona o obcích nebo podle ustanovení § 16 odst. 2 g) zákona o obcích. Zatímco ustanovení § 16 odst. 2 písm. f) se bude aplikovat v případě, že je petice adresována zastupitelstvu nebo radě obce (a k jejímu vyřízení je třeba věc těmto orgánům předložit), ustanovení § 16 odst. 2 písm. g) se použije v případě, že se petice týká samostatné působnosti v kompetenci jiného orgánu obce.

Stížnosti

- Podle správního řádu:

Při výkonu samostatné působnosti se v některých řízeních postupuje podle správního řádu. V takovém případě je možná stížnost podle jeho § 175. Obecně se podle této úpravy bude postupovat v případech, kdy obec vykonává veřejnou správu v tzv. vrchnostenském smyslu (jedná se například o ukládání pokut obcí u správních deliktů podle § 58 zákona o obcích).

- Ostatní

V ostatních případech stížností (zejména obecných stížností) se vyřídí podle § 16, odst. 2, písm. f) a g) zákona o obcích.

Předpis obce

V případech petic i stížností má obec svým předpisem stanovit pravidla pro přijímání a vyřizování petic a stížností.

Podklady

K vyhodnocení nebyly předány žádné stížnosti.

Zjištěná rizika systému vyřizování stížností

Obecně lze vyjádřit požadavky na dobrý systém vyřizování stížností těmito charakteristikami:

1. snadno dostupný a dobře propagovaný;
2. rychlý – s pevně danými lhůtami pro opatření a informující zúčastněné o postupu;
3. důvěrný – k ochraně stěžovatelů a zaměstnanců;
4. informativní – poskytující informace managementu tak, aby služby bylo možné zlepšovat;
5. snadno pochopitelný a použitelný;
6. spravedlivý – s propracovanou procedurou šetření;
7. efektivní – řešící všechny body uvedené ve stížnosti a poskytující vhodná opatření; a
8. pravidelně monitorovaný a auditovaný – aby byl efektivní a průběžně vylepšovaný.

Systém vyřizování stížností v Srchu byl vzhledem k absenci řešení problematiky v obci vyhodnocen takto:

Charakteristika	Váženost rizika	Stručné odůvodnění
Dostupnost a dobrá propagace systému	vysoké riziko	Systém řešení stížností není pro klienty (občany) dostupný. Systém není nijak propagován.
Rychlost	vysoké riziko	Rychlost vyřízení nelze vyhodnotit, lhůty nejsou stanoveny. Hrozí průtahy při vyřízení.
Důvěrnost	vysoké riziko	Není zajištěna důvěrnost vyřízení stížnosti.
Informativnost	vysoké riziko	Vzhledem k velikosti obce a malému počtu stížností se tato funkce může naplňovat neformálně. Není však nijak upravena.
Snadná pochopitelnost a použitelnost	vysoké riziko	Uživatel nemá žádnou možnost pochopit, jak lze podat stížnost a jak se bude postupovat.
Spravedlivost	vysoké riziko	Nelze vyhodnotit, jak je zajišťovaná spravedlivost vyřízení.
Efektivita	vysoké riziko	Není formálně zajištěno, že budou učiněna nezbytná opatření k nápravě zjištěných nedostatků.
Pravidelný monitoring a auditování	vysoké riziko	Není nijak zajištěno, že odpovědný pracovník bude informovat kontrolní výbor, případně Zastupitelstvo o počtu a způsobu vyřízení přijatých petic a stížností. Žádný monitoring a auditování není stanoveno.

Jednotlivé oblasti rizik a jednotlivá rizika

Poznámka: Vzhledem k tomu, že v obci neexistuje žádný systém vyřizování stížností (předpis, evidence, informace na webu) ani nelze vyhodnotit konkrétní případy vyřízení stížností, uvádíme dále u jednotlivých oblastí nejčastější a nejnvýraznější rizika, která by bylo vhodné při zavedení opatření zohlednit.

Riziková oblast Dostupnost a dobrá propagace systému

Dostupnost a dobrá propagace systému	vysoké riziko	Systém řešení stížností není pro klienty (občany) dostupný. Systém není nijak propagován.
--------------------------------------	---------------	---

Riziko č. 1: Minimální dostupnost a propagace systému stížností

Obec neposkytuje občanům žádnou informaci, jak podat stížnost. Při vyhledávání na webu na dotaz „stížnost“ nevyjde žádný použitelný výsledek.

DOPORUČENÍ:

Systém stížností, jakmile bude formulován a zaveden, je nutno propagovat, zejména poskytnout klientům jasné informace nejen o možnosti podat stížnost, ale také o tom, jak se s ní bude nakládat.

Riziková oblast Rychlost

Rychlost	vysoké riziko	Rychlost vyřízení nelze vyhodnotit, lhůty nejsou stanoveny. Hrozbou této oblasti jsou průtahy při vyřizování.
----------	---------------	---

Riziková oblast Důvěrnost

Důvěrnost	vysoké riziko	Není zajištěna důvěrnost vyřízení stížnosti.
-----------	---------------	--

Riziko č. 2: Problematika sdělování identity podatelů stížnosti

Předpis o vyřizování stížností má upravit ochranu identity stěžovatele před poskytnutím tomu, ke komu stížnost směřuje či koho kritizuje.

Nedostatečná úprava ochrany identity stěžovatele může vést k jeho poškození, snížení ochoty potenciálních stěžovatelů upozornit na problémy, chybnému poskytnutí identity stěžovatele a v extrémním případě možnost stěžovatele požadovat náhradu škody způsobené nedostatečnou ochranou jeho identity.

Ochranu lze stanovit fakultativně – podle toho, zda stěžovatel ochranu identity požaduje. Přitom je možné upravit požadavek tak, že buď žadatel musel o ochranu identity sám aktivně

požádat již při podání stížnosti, anebo bude při jejím vyřízení nejprve dotázán, zda ochranu požaduje. Ochrana se též může stanovit obligatorně (vždy).

Lze také zvážit, zda v případě, kdy stěžovatel nepožádá o ochranu své totožnosti, může vyřizující pracovník jeho totožnost ochránit na základě vlastní úvahy, že je to vzhledem k povaze věci vhodné. Stěžovatel totiž nemusí této možnosti využít jen z nevědomosti, důsledky však již nejsou odčinitelné (viz také whistleblowing).

DOPORUČENÍ:

V předpisu stanovit ochranu identity stěžovatele

Vztah k z. č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím (InfZ)

V případě, kdy by byla podána žádost dle InfZ, požadující sdělit údaje o identitě stěžovatele, pak je v této části takovou žádost nutno odmítnout s tím, že ochrana takové informace je stanovena v § 11 odst. 2 písm. a) InfZ (jde o informaci, která byla předána osobou, jíž takovou povinnost zákon neukládá, pokud nesdělila, že s poskytnutím informace souhlasí). Podání stížnosti není právní povinností stěžovatele.

Riziková oblast Informativnost

Informativnost	vysoké riziko	Vzhledem k velikosti obce a malému počtu stížností se tato funkce může naplňovat neformálně. Není však nijak upravena.
----------------	---------------	--

Riziko č. 3: Je nevhodné, pokud není zakotven prvek rychlého informování managementu úřadu o stížnostech a zjištěných poznacích

DOPORUČENÍ:

V Předpisu zakotvit povinnost vyřizujícího pracovníka informovat o poznacích z vyřizování stížnosti vedení města (starostu, zastupitelstvo).

Riziková oblast Snadná pochopitelnost a použitelnost

Snadná pochopitelnost a použitelnost	vysoké riziko	Uživatel nemá žádnou možnost pochopit, jak lze podat stížnost a jak se bude postupovat.
--------------------------------------	---------------	---

Riziko č. 4: Je nevhodné, pokud systém není dobře uživatelsky pochopitelný

DOPORUČENÍ:

Sestavit a na webu obce zveřejnit jednoduchý a srozumitelný návod, jak postupovat v případě stížnosti v různých typech situací. Nabídnout jednoduchý elektronický formulář, některé funkce automatizovat (např. informování a příjmu stížnosti, případně o postupu vyřizování). Systém by pak mohl také automaticky zobrazovat vyřizování všech stížností v anonymizované podobě.

Riziková oblast Spravedlivost

Spravedlivost	vysoké riziko	Nelze vyhodnotit, jak je zajišťovaná spravedlivost vyřízení.
---------------	---------------	--

Riziko č. 5: Je nevhodné, pokud se neřeší režim stížností směřujících na osobu, která je má vyřizovat

Kompetence k vyřízení stížnosti a petice

Vedle standardního uspořádání kompetencí k vyřízení stížností je vhodné některé specifické případy stížností směřujících k osobám, které je mohou vyřizovat, upravit podrobněji.

DOPORUČENÍ:

V předpisu zařadit také úpravu některých specifických aspektů vyřízení stížností v případě střetu zájmů. Doporučujeme inspirovat se některými existujícími úpravami v předpisech jiných obcí, např. předpisem pro vyřizování stížnosti MČ Praha 6, část V. „Stížnosti směřující proti zástupcům starosty nebo členu Zastupitelstva městské části (dále jen ZMČ) uvolněného pro výkon funkce člena Rady městské části (dále jen RMČ) vyřizuje starosta MČ. Stížnosti na starostu MČ vyřizuje RMČ a stížnosti směřující proti neuvolněným členům ZMČ vyřizuje Kontrolní výbor ZMČ. RMČ a starosta MČ mohou Kontrolní výbor požádat o prošetření stížnosti, jejíž vyřízení náleží do jejich kompetence.“

Riziko č. 6: Je nevhodné, pokud se nezakotví specifická úprava pro případ stížností s korupčním prvkem

Předpis by měl upravit postup v případech, kdy stížnost obsahuje korupční prvek. Takový prvek – pokud se zakládá na pravdě – zásadně zvyšuje při vyřízení stížnosti riziko manipulace a zastírání skutečného stavu. Je tedy namístě podřídit takové stížnosti odlišnému postupu vyřízení. Klíčové je nastavit zejména kompetenci k vyřízení tak, aby se osoba, které by se korupce mohla týkat, o vyřizování stížnosti ani nedozvěděla.

U tohoto typu stížnosti je vhodné speciálně upravit několik aspektů.

- definice
- samostatné evidování
- kompetence k vyřízení
- oznamovací povinnost
- specifický postup při odložení anonymní stížnosti

DOPORUČENÍ:

Do předpisu zařadit také úpravu specifických aspektů vyřízení stížností s korupčním motivem. Doporučujeme inspirovat se například předpisem MČ Praha 6:

Definice

Stížností na možné korupční jednání je podání, které obsahuje konkrétní podezření z korupčních projevů vyslovená v souvislosti s určitou osobou, konkrétní záležitostí nebo s určitým obdobím.

Evidence

Samostatně jsou evidovány petice a stížnosti na možné korupční jednání, souvislost číselného označení zůstává zachována.

Kompetence k vyřízení

Stížnosti na možné korupční jednání konkrétních zaměstnanců obce (vč. zaměstnanců zřizovaných organizací) vyřizuje vždy vedoucí Útvaru interního auditu po předchozím projednání s tajemníkem, kterému podává informaci o výsledku prošetření.

Oznamovací povinnost

Je-li stížnost na možné korupční jednání zaměstnance konkrétní a šetření nebylo možné uzavřít na úrovni úřadu, předá vedoucí útvaru interního auditu po předchozím projednání s tajemníkem věc k dalšímu šetření orgánům činným v trestním řízení. Stejně postupuje ve všech případech, kdy při vyřizování stížnosti vznikne důvodné podezření ze spáchání trestného činu.

Specifický postup při odložení anonymní stížnosti

O odložení anonymní stížnosti na možné korupční jednání zaměstnance rozhoduje tajemník na návrh vedoucího útvaru interního auditu. V ostatních případech o odložení anonymních stížností včetně korupčních rozhoduje ten, kdo je k vyřízení příslušný.

Riziková oblast Efektivita

Efektivita	vysoké riziko	Není formálně zajištěno, že budou učiněna nezbytná opatření k nápravě zjištěných nedostatků.
------------	---------------	--

Riziko č. 7: Je nevhodné, pokud chybí úprava vlastního řešení problémů vyplývajících z oprávněných stížností

Předpis by měl formulovat nejen formální proces „vyřízení“ stížnosti v užším smyslu (příjem stížnosti, přidělení, kompetence k vyřízení, informování stěžovatele ad.), ale také druhou – možná podstatnější stránku věci – samotné vyřešení problému, pokud byla stížnost oprávněná.

DOPORUČENÍ:

Do předpisu zařadit také úpravu postupu k nápravě zjištěných nedostatků. Doporučujeme inspirovat se některými existujícími úpravami v předpisech jiných obcí, např. čl. 6 odst. 8 předpisu obce Psáry:

*„Zodpovědný pracovník je povinen získat a prošetřit všechny dostupné podklady pro zjištění důvodnosti stížnosti. U důvodných stížností **musí být bezodkladně učiněna nezbytná opatření k nápravě zjištěných nedostatků**. O výsledku šetření a opatřeních přijatých k nápravě se učiní záznam.“*

či dále čl. 25 a 26 předpisu městské části Praha 6:

*„Vedoucí odborů jsou povinni u oprávněných a částečně oprávněných stížností **zjišťovat příčiny nedostatků a přijímat opatření zamezující jejich opakování**.*

*V případě zjištění závažných nebo opakovaných nedostatků jsou vedoucí odborů povinni **vyvodit vůči odpovědným podřízeným zaměstnancům důsledky** podle Zákoníku práce a vnitřních předpisů ÚMČ.“*

Riziko č. 8: Evidence stížností

Úprava evidence stížností obvykle obsahuje základní údaje o stížnosti (viz např. předpis města Černošice <http://bit.ly/12cZeOZ>). Lze však dále doporučit, aby předpis uváděl též některé další údaje, například o přijatých opatřeních.

DOPORUČENÍ:

Vedle údajů požadovaných předpisem, lze navrhnout evidovat další důležité údaje:

- informaci, zda se stížnost týká samostatné nebo přenesené působnosti;
- označení subjektu (osoby), proti kterému stížnost směřuje, nebo jehož se týká;
- způsob vyřízení stížnosti, opatření ke zjednání nápravy, pokud byla stanovena.

Dále je vhodné zvolit formu vedení evidence tak, aby nevložení (opomenutí) některého údaje bylo výrazně signalizováno.

Riziková oblast Pravidelný monitoring a auditování

Pravidelný monitoring a auditování	vysoké riziko	Není nijak zajištěno, že odpovědný pracovník bude informovat kontrolní výbor, případně Zastupitelstvo o počtu a způsobu vyřízení přijatých petic a stížností. Žádný monitoring a auditování není stanoveno.
------------------------------------	---------------	---

Riziko č. 9 (upozornění): Nedostatečné stanovení monitoringu a auditování systému stížností

I když v podmínkách obce Srch to může vypadat nadsazeně, určitá snaha o monitoring a vyhodnocení systému řešení stížností by byla možná, například jednou za volební období. Vhodné bude předložit stručnou zprávu kontrolnímu výboru a zastupitelstvu.

2. Řešení oznámení od zaměstnanců úřadu

Přestože je whistleblowing v českých poměrech stále spíše neznámým pojmem, nesnižuje to nijak jeho význam jakožto velmi důležitého zdroje informací vedoucích k odhalování a prevenci podvodného jednání a korupce. Právě přímý přístup k nijak nezkrasleným informacím umožňující odhalení nekalého jednání v rámci organizace dělá z whistleblowingu velmi účinný prvek interní kontroly. Aby tato funkce byla skutečně naplněna, je nutné zajistit prostředí, ve kterém nebude oznamování pro samosprávu škodlivých skutečností znamenat pro samotné oznamovatele rizika spojená s následnou šikanou na pracovišti, či přímo propuštění ze zaměstnání. V tomto směru je třeba si uvědomit, že v naší společnosti je stále,

vzhledem k historii, informování o třetích osobách směrem k oficiálním institucím vnímáno spíše negativně. Výše uvedené nežádoucí dopady na oznamovatele tak bohužel stále na mnoha místech přetrvávají.

Z hlediska toho, na jaký subjekt se oznamovatel se zjištěnými informacemi obrací, rozlišujeme interní a externí whistleblowing. Interní whistleblowing představuje oznámení v rámci organizace (samosprávy), v níž oznamovatel působí. Aby interní whistleblowing byl efektivní, musí se vnitřní oznamovací mechanismus vyznačovat jasnými pravidly srozumitelnými pro každého uvnitř dané organizace. Za komunikační kanál může sloužit například důvěrná telefonní linka, webový formulář, email, poštovní schránka apod. V případě externího whistleblowingu se oznamovatel obrací na orgány činné v trestním řízení, či na vnější regulační orgány/instituce (např. kontrolní či dozorčí orgány, zákonodárné orgány, média, nevládní organizace), které na základě svých pravomocí nebo silou své autority mohou požadovat přijetí nápravných opatření. Je třeba si uvědomit, že interní oznamovací mechanismy k odhalování nekalých praktik uvnitř organizace posilují dobrou správu takové organizace, jakož i její etiku. Důvěryhodné vnitřní komunikační kanály navíc povzbuzují jednotlivce v odhalení jejich podezření z nekalých praktik ještě před tím, než se tyto informace dostanou na veřejnost a případně zdiskreditují dobrou pověst dané organizace/instituce.

Riziková oblast interního oznámení zaměstnancem úřadu

Riziko č. 10: Neexistující regulace procesu interního oznámení zaměstnancem úřadu

Obec Srch nemá přijatý žádný interní předpis, který by řešil, jak má zaměstnanec úřadu postupovat v případě, kdy zjistí pochybení a sám nemá dostatek pravomocí k jejich řešení. Vzhledem k velikosti obce není absence speciálního předpisu až tak závažná a lze ji řešit např. zahrnutím regulujícího ustanovení do pracovního řádu. Bohužel také tento předpis Srch v současné době postrádá, což je stav nejen nežádoucí, ale také protizákonný (srov. ust. § 306 odst. 3 zákoníku práce v kombinaci s ust. § 303 odst. 1 písm. e bod 1. téhož zákona). V první řadě je tedy nezbytné pracovní řád vydat a zároveň již při jeho tvorbě myslet na ustanovení zabývající se řešením stížností pocházejících z úřadu. Pracovníci by měli být předem informováni, kam mají svá oznámení podat. Lze doporučit starostu a předsedu kontrolního výboru. Starosta je případně přímým nadřízeným a předseda kontrolního výboru má možnost stížnost projednat v kontrolním výboru (kontrolní výbor kontroluje dodržování právních předpisů obecním úřadem na úseku samostatné působnosti, § 119 odst. 3 zákona o obcích). Předseda kontrolního výboru navíc zajišťuje zdvojení interního kontrolního mechanismu, čímž je zajištěna lepší ochrana před případným „zametením“ relevantní stížnosti. Tomuto problému lze rovněž účinně předcházet stanovením lhůty, ve které je pověřená osoba povinna prošetřit nahlášené skutečnosti. Dle našeho názoru by neměla být delší než 30 dnů, neboť s postupujícím časem hrozí ztráta či zakrytí důkazů.

DOPORUČENÍ:

Navrhujeme vydat pracovní řád a implementovat do něj ustanovení týkající se interních oznamovacích mechanismů:

Zaměstnanec obce je povinen oznámit starostovi a předsedovi kontrolního výboru (pověřené osoby) nebo orgánům činným v trestním řízení jakékoli korupční jednání nebo podezření na takové jednání, o kterém se dozvěděl hodnověrným způsobem. Poukáže-li zaměstnanec oprávněně na neetické či korupční chování nebude mít jeho jednání negativní důsledky v pracovněprávních vztazích a nesmí být v souvislosti s tímto jednáním v pracovněprávních vztazích nijak diskriminován.

Pověřené osoby musejí oznámené skutečnosti prověřit nejpozději do 30 dnů od oznámení. V případě podezření ze spáchání přestupku, správního deliktu či trestného činu, postoupí pověřené osoby příslušné oznámení orgánům činným v trestním řízení, popřípadě příslušným správním orgánům.

Riziko č. 11: Neexistující evidence interních oznámení

Vzhledem k tomu, že v Srchu dosud nedošlo k žádnému oznámení, jež by pocházelo od zaměstnance úřadu, logicky není vedena ani žádná evidence těchto oznámení. Do budoucna však doporučujeme s touto alternativou počítat a ukotvit v interních předpisech vedení evidence svěřené konkrétní osobě. Co se týče formy samotné evidence, lze odkázat na první část této zprávy, ve které je popsáno vedení evidence stížností pocházejících od osob stojících mimo úřad. Také v tomto případě je potřeba dbát při evidence a při další případné manipulaci s těmito údaji na ochranu totožnosti oznamovatele, ale i osoby, na níž je oznámení činěno.

DOPORUČENÍ:

Ukotvit jednoduchou elektronickou evidenci interních oznámení v interních předpisech úřadu

Obecné riziko: Účelová odplatná opatření ze strany zaměstnavatele vůči oznamovateli v souvislosti s jeho oznámením

Neblahým jevem, který se může v souvislosti s whistleblowingem objevit, jsou odplatná opatření vůči oznamovatelům z důvodu msty.

Jedním z možných projevů této odplaty bývá diskriminace. Mezi základní zásady pracovněprávních vztahů však patří povinnost uložená zaměstnavatelům v ustanovení § 16 odst. 1 zákoníku práce (dále jen „ZP“), zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci. Dle druhého odstavce stejného ustanovení je jakákoliv diskriminace zakázána. Pokud jde o právní prostředky obrany před diskriminací v pracovněprávních vztazích, odkazuje ustanovení § 17 ZP na antidiskriminační zákon (zák. č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů). Podle § 10 antidiskriminačního zákona mají tedy zaměstnanci v případě nerovného zacházení právo se u soudu domáhat, aby bylo upuštěno od diskriminace, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu a aby jim bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Pokud by se takové sjednání nápravy nejevilo postačujícím zejména proto, že v důsledku diskriminace byla snížena ve značné míře dobrá pověst nebo důstojnost osoby nebo její vážnost ve společnosti, mají též dotčení zaměstnanci nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Také vynalézavost zaměstnavatelů při formulaci „zákonného“ důvodu pro výpověď zaměstnance z pracovního poměru je někdy až obdivuhodná. Zaměstnavatelé si však mnohdy neuvědomují následky, které může toto jejich protiprávní jednání přinášet. Pracovněprávní ochrana co do skončení pracovního poměru je totiž v českém právu poměrně silná. V případných pracovněprávních sporech pak zaměstnancům stačí, pokud před soudem prokáží, že smyšlené zákonné důvody byly účelově vykonstruovány a soud prohlásí takovou výpověď za neplatnou. Na pracovní poměr se tedy hledí tak, jako by nikdy neskončil a zaměstnanci musí být doplacena mzda za celou dobu od neplatné výpovědi až do soudního rozhodnutí, což při zahlcenosti českých soudů nemusí být doba nijak krátká a neoprávněné rozvázání pracovního poměru se zaměstnavatelům značně prodraží. Samozřejmým

důsledkem neplatné výpovědi je také to, že se zaměstnanec může vrátit na své předchozí místo.

Podle statistik ministerstva spravedlnosti řeší tuzemské soudy v posledních letech kolem 800 až 900 sporů o neplatnost výpovědi, u nichž již několik let platí, že zhruba dvě třetiny vyhrávají zaměstnanci!

DOPORUČENÍ:

Na základě výše uvedeného nemůže být naším preventivním doporučením k tomuto obecnému riziku nic jiného, než důsledné dodržování ustanovení zákoníku práce a uvědomění si faktu, že ten, kdo na nežádoucí skutečnost upozorňuje, nejenže většinou není jejím iniciátorem, ale zároveň svým jednáním koná ve prospěch samosprávy a nikoliv k její škodě. Není proto žádný ospravedlnitelný důvod, proč by to měl být právě oznamovatel tím, kdo v souvislosti s oznámením bude čelit odvetným opatřením, zatímco odpovědná osoba nijak stíhána není.